

GAZETĂ TRANSILVANIEI.

Gazeta ese de 2 ori; Mercurea si Duminoa',
Dîrj, candu concedo ejtjatule. — Prelisul:
pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ fl. v. s. Tiser esteriu 12 fl.
v. s. pe unu anu seu $2\frac{1}{2}$ galbeni moa sunatiru.

Să prenamera la postele c. și r. și pe la
DD. correspontent. — Pentru serie 6 cr.
Tace' timbrul a 30 cr. de facare po-
blare.

Anulu XXXV.

Nr. 81.

Brasovu 30/18 Octobre

1872.

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania.

Brasovu 28 Oct. 1872.

Tragemu atențunea românilor la următoarea provocare ce tain în facul celu mai neesperat de lipsă si poporului nostru. Scâl'a pentru meserii se inființa în Brasovu. Sau denumit totu personalul diregerii si al ingriției de ea, intru care inse nu vedemec nei unu romanu; deacea ne si mîramu, ca ne adâmu invitati a reproduce provocarea respectiva. O facemu inse spre a trage atențunea la nisuntile cele incordate catra cultura:

,Provocare.

Catra meseriasi din Brasovu.

In 3 Noembre a. c. voru deschide ambele clase pregatitorie si primul cursu alu scoliei de industria in cercundarului Brasovului si deodata se va inchide scol'a de dumineca sustinuta pana acum de reuniesa industria.

Problem'a scoliei industriale se pote luta din trei puncturi de vedere:

1. Că se se conserve cunoscintele teneriloru castigante in scol'a poporale si respective in scol'a reala, prin urmare se se exercite, se se aplică si dupa potentia se se extenda.

E vorb, a astup lacunile astiate, a versa lumina in cele neprecepute si unde numai se pote a deschide percepri noue si mai fundamentali.

2. Scopul principale alu acestei scol'e si ajutorare invetiaceloru meseriasi in chiamarea loru. Din campul cunoscintelor de lipsa in speciale se primisea ceea, ce le vine mai indemanu spre a-si invata si executa bine meser'i sa: desemnă, fizica si chimia si aplicarea loru in tehnologia. Scol'a de industria se fia d'er' adiutricea teoretica a maestruului si catu o posibile se latiesca instruire invetiacelului la chiamarea sa prin cunoscintele scientifice, punendu-le temelia care.

3. Scopul acestei scol'e in fine a destepita posta si iubirea la activitatea spiritului si a indemna la cultivare ulterioara de sens si a sustinend o vîstia in ei pentruca aplicarea la sciencia si arte, la realu si frumosu, se se executive si intaréasa.

Dupa tempu prim'a problema trebuie se pre-ceda, dupa cerint'a de tempu a dou'a trebuie se prevaleze, dr' catu pentru insemnata cea din urma — si rezultatul celu mai bunu alu culturii solar. — Una scola in sensulu si spiritulu acesta vre si trebuie se fia scol'a nostra industria.

La cerclarea ei suntu despotivu indeputatii toti invetiacelori de meseria foră privire la naționalitate si confessiune, pe catu possedu pregatirea re-ceruta. Cei intrati suntu oblegali a cercetă scol'a regulati.

Pentru intrare in prim'a classe a scoliei pre-gatitorie si desjunsu pregatirea primativa in scolile poporale, cum le prescrie statul. (D'er' limb'a? R.)

Elevii absoluti de scol'a reala inf. són carii la examenu dovedesc acelesi cunoscintie, potu indata intra in scol'u anumita industria (clasa III).

Banii de scola, didactru, e 4 fl. pentru pa-menentii din cercurile cele 11 istorico ale sasimei, si 4 fl. pentru pamenentii din afara de sasime 8 fl.,

pentru pauperil din Brasovu inse diligent platiese didactru cass'a orasului. Se depune in rate tri-lunarie cate 1 resp. 2 fl. inainte la Directorulu.

Parintii, tutorii si maistri, cari voru a li se primi fil, clientii sun invetiacel in scola sub con-ditioane de susu se provoca, că dumincina in 27 Oct. a. c. inainte de anu dela 10—12 ore, si in dilele următoare pana la deschiderea scoliei meseriasie, sera a dela 6—7 ore in cass'a de lectura a ro-uniei industriale (strat'a caldararilor nr. 518), se se insinu in elevii la director, se le produca testimoniele despre cercetatu scoliei pana acum si se depuna prima' rata din didactru.

Meseriasiul nostri prin midiucolele oferte de catre incl. universitatea sasessa si comun'a Brasovului destulu de marinimose spre redicarea si sus-tinerea acestei scol'e, li se deschide multu favorabile ocazioane a-si armă eredi chiamarii salu cu cele mai bune arme pentru lupta, ce le stin-nainte cu finireacale ferrate, frunte cu industria's apusului de parte proposita. Legea statului, ordinea industriei (Art. de lege VIII din 1872 § 42 c.) li mai deobliga aripiu a-si sili invetiacelui la cer-tarea scoliei industriale.

Macaru de s'ar folosi parintii, tutorii si maistrii de tempu si de ocazie, timpul nici odata se se va mai repars, ocazioane mai favorabile cu greu se va devenita.

Brasovu in 25 October (1872)

Comisiunea industrialie

Dr. Trauschenthaler

Presidentele.

E in adevera favore pentru plas'a meseriasi-loru, der' si a poporului, care nu are pamantu se se sustinuta, redicarea de scol'a ca acesta, pentru a se perfectiona in meserie; inse deca limb'a institutiunii e numai german'a si in scolile poporale romane nu se pote invata nicairea germanesse, nici nu pote trage folosu din ea decat' dr' numai sassi. Asia aici sassi, colo maghiarii -si facă scol'e in limb'a loru din avari comune si romanul se remana astfelui batais de joc?! Partea de avere comună a pro-prietatea scolinelor se se d' romanul, ca se si inlesneșa si elu asemenea cultur'a in limb'a lui, atunci va fi justitia, nu cum dice Palacky dupa. S. Aug. „Remota justitia, quid sunt regna, nisi magna latrocinia." —

Rupe (Cohalmu) 26 Oct. 1872.

Cred Dle Redactore ca, atatu D.Vostra 'catu si publicul ceterioru intregu va fi curiosu a sci ce se s'ntemplatu cu bravul preutu romanu Popescu de aci in urm'a actului seu oficiozu din nr. 78 alu Gazetei de sub titluu: „asim se facă toti preutii"! Pentru acesa, m'am decisu a Ve informa pana la fine totu ce va urma in acăsta' causa. — Dupa ce amentatul preutu a respinsu blanchetul maghiaro-germanu pre cum si comiti'a-i, — asim antist'a opidana scrise oficiolatul, si acest'a provoca de nou pre parociu P. ca in terminu de 3 dile se prega-teasca acelu blanchetu tramesu a dou'a ora de crastofie; apoi ce a mai urmat lasu se vorbesca alu doile actu urmatoriu alu parociului P.

.Nr. 33 1872.

Prea onoratu oficiolatu scaunale!

Dupa ce subscrisu primiliu scrisoare Prea on-
oficiolatu scaunale cu Nr. 2628, data in 21 Oct.

a. c. si neprecependa-o, fiindu in limb'a germana, ma nepotendu-o neci cest din cauza, ca e scrisa forte reu, — asia a trebutu se me ducu pre strade, ca se aflu pre ceneva se lu-rogu s'otescă si se-mi esplice cuprinsul ei, si de si o am dat'o unu germanu s'otescă, chiar si acel'a nu potă a o cest regulatu, ci dupa cum a intleses elu, cu-prinsul acelei scrisori aru fi că: dupa ce onora-bil'u antist'a opidana a comunicat sub Nr. 599, 17 Oct. responsul meu din 15 Oct. Nr. 31, pre onoratul oficiolatu scaunale, relativ la blanche-tul destinat pentru scrisoare tenerilor nascuti in 1853, si prin care responsul al meu am respusu acelu blanchetu din cauza, ca e facutu numai, in testu maghiaru si germanu, si am pretens a mi se tramete in testu romanu, — asia prea onoratul oficiolatu scaunale prin mentionata scrisoare de sub Nr. 2628 m'ar' receră de nou in acestu respectu si mi provoca că in terminu de 3 dile se-i asternu blanchetul pregituitu, adeca acelu blanchetu ce l'am fostu respusu in 15 Oct., si lu-respingu si acumu a dou'a ora. —

Mi pare forte reu, ca prea onoratul oficiolatu scaunale vră a combate eu § 16 din Art. de lege 44 din 1868 pre § 10 si § 14 din acela Art. si pre basea caror eu in am respusu blan-chetul meu memoratu; ca-ci atunci, candu cu unu g s'ar combate altul totu din un'a si aceea lego, tota legea ar' fi numai una frasa neintelese, una satira si unu chaosu ce numai unu arbitru amar-chicu' far' potă practisă si nici de catu unu con-stitutionalismu adeveratur. —

Mi pare forte reu mai de parte, că prea ono-ratul oficiolatu scaunale confunda limb'a oficiosa a municipiul (pre cum intlege din aceea scrisoare . . .) cu limb'a oficiosa o biserice romane, si voliese a postpune pre acăst'a celei alalte! Municipiu -si este limb'a lui oficiosa in afacerile si administratiunile lui politica interna, der' candu ven in corelatiunie si corespondenta cu alta cor-poratiune si chiaru cu biserica romana, carea are eschisivu numai limb'a romana de oficiosa; atunci municipiu, respective officiali municipiului su a respecta limb'a oficiosa a acestei! — De unde se in-tielege, ca amployatii politici, că cei ce au de a face cu corporatiuni de diverse nationalitat, aru fi datori a seci limb'a acelei corporatiuni, si chiaru, candu municipale in sasime ca si in tota Transil-vaniu suntu imponitate cu majoritate romana cu pucina exceptione, ar' fi ecuitabile ca ori care amployatii se scie limb'a romana . . .

Dece prea onoratul oficiolatu prim scrisoare desu amentinti aduce si acesa impregnatu inainte, ca adeca eu in anulu trecutu totu unu asemenea blanchetu in testu germanu l'am pregituitu foră alu respinge, — nu urmează ca, deca una data am am-bate pre strade, ca sunt uau explicantu, a-si fi oblegat a cantă totu de un'a — de cate ori mi tramete prea onoratul oficiolatu scaunale scrisori in alte limbe ce nu-su ale mele — stari talmacitori; apoi prea onoratul oficiolatu scaunale sic, ca preutii romani nu suntu in pusetiune de a platei translatori, ma abia subsistam si insine, ca-ci de exemplu, desi subscrisu portă procesu de vr' ca-tiva ani pentru castigarea portiunei canonice, si ca-reia am deruptu a o castigă — intre alte — pre basea § 23 alu Art. 53 din a. 1868, si desi In-naltul ministeriu regescu ung. de culte si instruc-

tiune publică a decisă a mi se dă atât portiune canonica, și a scrisu de vr'o ceteve ori prea onoratului oficialitătii scăunale, că această prea onorată și mădulocușos acostă, și chiar mai apriștu prin emisiile înalțătilor ministerelor reg. uog. din 8 Iuliu 1871, Nr. 15136 se urgează acostă, totuși prea onoratului oficialitătii pana adă nu a dusu în deplinire aceste despușuri legitime.

Asia cu totuși respectul acordându aci sub ./ de noaștră blanchetă respectivă dimpreună cu comunității Nr. 2628, ce nece un germanu nu o pote căsi bine; — asemenea acordă aci și alta scrisoare oficioasă Nr. 2537 din 16 Oct. a. c. ce nece aducătoriului ei, sacerbitorului germanu alu oficialității, roguat nu o potă căsi și intilege, din cauza, că nu numai e scrisa nelegibile, ci e și litografata forte reu, — astăi de nou rogu prea onoratului oficialitătii scăunale, că atâtăcăstă, catu mai respectu respectivului blanchetă și mi se temătă în traducere romana, ce dețu nu se adă gață de una cam data, prea onoratului oficialitătii recunoscători alu traducere în limbă romana fieducă si pote face acostă, ca-căi prelungă totu respectul dechiaru cu totuști franchetă; — ca pana atunci suscrișu nu pote pregăti acelui mandat pre bazele celor aduse aci și în scriptă-mi oficioasă din 15. Octobregr. a. c. Nr. 31.

Altu cum en totu respectul oficioasă.

Rupe (Cohalmu) 25 Oct. 1872.

Officiala parochiale gr. cat.

Ioane Popescu m. p.
parocu.

De aci se vede déră, că parrocui Popescu și-a lăsat una poziție tare respingându cu totuști barbată romanesco și două sau blanchetă și cestă unei tipărită numai în limbă maghiara și germană pre cam și cestă-i ilegitibila etc, și nu va concede de locu a se sedoce prin neci una mistificare, și chiar pentru acelaș astepțanu cu nerabde se redemte ce nu mai face respectivului oficialitătii acumă după acostă dechiaratiune franco a parrocui! Eu credu că nemicu altă decat ca, oficialitătii seau va face arătare la ministeriu, ori în casulu celu mai bun va traduce unu blanchetă în limbă romana și lu-va distribuî respectivului preotu! —

Dupa totuște aceste se ne întrebăm: ore numai parrocui Rupe! a primitu si primește scrisori oficioase în limbă maghiara și germană, de numai singura din statul milii preotii a pasită pre arendăsă lupeti? Astăi nu pote fi, decatu că omenei nostri său dedată asia: „lasem se te lasu” și din ore care indiferentismu, se nu dicem și temere de regim, ori chiaru si de superioritate besericescă — cari ar trebui se ne apere în contra calcarii legii —, mai bine se teresecă si asculta de totu szolagbira-lo si cindu acostăi calca legal! E' de cău unii nu facu nemica din neprincipere, atunci protopopul respectiv provoce-ii pre acostăi si elu in numele tuturoră respingă cumulatim atari scrise romaneșce neci batru a trăie'st! — Heilu nu asia se apera națiunei si în limbă! Prin reactiune se castiga dererptările si cu curajiu se tieno!

Audaces fortuna iurat, timidosque repellit!!!

— e. — totu acelă.

Sasus Reginu 20 Oct. 1872.

Oncore Domnule Redactoru!

Speru a pu fi de prisosu, candu iau pen'a în mana spri a ve impărtășe unelte date din viață naștră economică si sociabilă din tinențului Reginiei, — pre care ve rogu ale publică ia pre deosebitul Drăstare diuin.

In 14 ale lunei curente s'a întemplat si alci in Regiu caleșul vinicelor — care de si este unul dintră ramii de agricultura principali, — totuși la noi romani în generă se punse forte mici pondu pre dinsuloi, ér' in unelte parti chiar nece decatu. — Romanul nu pune atata diliginitate în cultivarea vinicelor prețutu receru împregăturile tem-

palei prezente, in care asemenea ar trebui să înaintează și agricultură, acesta factorul principal al vieții omenesci — dela a carui cultivare depende și inițiatura noastră națională morale si spirituală. — La acestu caleșul din vii, care preconu aci astăi si în alte parti ale Transilvaniei nu a fostu neco de mădulocu — am avutu onore a participi și eu că éșpe la D. I. P. Maieru — care desi nu s'a bucurat de unu caleșul splendit amestură ostenelelor puse — dăr' totuști acestu bravu barbatu asia acum să si altădată a data ocașia una la întâialuire amicabile a familiilor din Regiu pe care leau primuit cu mare cădere, — și urmăndu alesu — insocuți de diletanți, si următoare de saltele cele mai naționale — Dintre boaste amestescu unula mai însemnată, prin care D. Maieru a provocat pre damele romane de facia la înbrațiosare apelul damelor din Devă, care a fostu primuita cu caldura de cele presente, si eu speru, ca aceste dame romane, totuște cu stare materiale însemnată, nu voră si indiferentie facia de acestu scopu săntu naționalu, si voră dovedi si acum prenum cu alte ocaziajul zelui și jubilei lor ardătoare facia de orice întreprinderi naționale sănătoșice.

La despărțire între strinzeri de mani, ofrandu în pietățile animel pentru pierderă eroilor nemuritorii Avramu Iancu, ne am rezolvat a tinești un parastas solemnă în devotamentele cără martirului națională immortală! —

— una călătorie,

Tractul Regenului 16/9 1872.

De una septembrie petrecu în nescări afaceri economice în diferitele comune apartinente de Tra-tul Reginiei. —

In totu locul am aflatu inteliginția, si pe fruntașii locuitorilor de prin commune quasi debăsăti, si intrăstări! —

Cauză a cestora confesiunii e faimosul procesu portat din partea actorilor cu astăi energia, diliginția, si activitate in contra protopopului tractăru, de unu tempu celu pucinu de vre 3 ani, — ca-ce acesa si cenu înssus, ca incă in earnă anului 1683/4 a fostu una faimosă comisiune investigațioră statutară din 2 Domni canonici si una actuanta, — pe de oară, — sarà pe de alta parte e neperasă acelui foră competență, căre de stată tempu a lăsat acțiuni prin unu interval de mai mulți ani nererfu si decisu, — si ce e mai multu după o ferbere asia indelegată, s'a publicat unu proiectu, ca care atunci partile litigante, — că si majoritatea din aceluă tractu nu suntu multumiti, — decă ii întrebă, de ce, nu sciu seti respondă, ca-ce sentințăi afara de partile litigante alii nu o cunoscu; — precum nuști cunoscute nici faptele, respective abusurile ascrise, — petru care intră adeveru inculpatul protopopu și suspendatul pe unu tempu . . . (eu credu nedeterminat), — ca-ce unii vorbesc de 3 luni, — alii de unu anu, — alii de 2 ani, — ba plane alii vorbesc a dict, ca e suspandatul pe viață!

Destul cu inculpatul protopopu Michaelu Crișianu și suspendatul dela oficiu si beneficiu, — pe care oficiu lu împlinesc cu cesa mai rara diligin-

ță! Unichiu nu va împlini mesură faptelor, si a beneficerilor naționali — de cari totu aduce la cumulul meritelor sale — pana candu nu se va provede cu una reuniune, agronomică economică că secțiunea la asociațiunea romana cete de lația, si cu o școală agronomică romana pe moșia sa, lăudu în societate pe totu moșierii avuții naționali de pe acolo, că impulsu la latărea agriculturii si a economiei de campu între poporul romanu, cel orfanu cu totu în Austro-ungaria, ma ignoratoru întră celu mai tristu intelește, al curențului de regim si statu în totu cele mai vitali interese culturale în limbă sa, foră de cari e si mai posibil orice înaintare in cultura. Se nu mai amanădă' ne insoțit cu totu într-o reuniune filantropică națională celu pacinu de craciun, că se nu lasanu periturații viațăi culturale a unui popor, statu de indreptare cu toțe calitățile naturale, foră alii cuprinde în sinula ingrijirea noastră faptică, ca numai stată vomă înainta, catu ne vomă încorda prin propriețatea poteri! Astepțam tocma si dela unchiu și gioru rasușetu la apelul din ur. Găzelei 80. —

Red.

tia, energia, si dorire de a placă celor mai mari pre multi faimosul Domnul Ioan Hosszu preotă in Milasiusu mare, si protopop fara de traică, — dicu ambla, — cerceadă, — investigație, — scufă, dirige, decide, si impacă, numai că se potă satisfacă intuitoru pretușionilor si in specie scumpi sale Dne, — care de multu oftează după tradiția tractului Regenului sassescu. — Firescu, ca multu stimatul Domnul substituăt totu acestea trapăduri de îlinșescu cu orescă buza vomă, sperare, si diurne rentabile, — acesă insă nu e adevarat ca Da ară caică diurnele din Milasius, — ci intră adeveru le calculează numai din Regiu, insă le calculează că amplioță de statu bani de postă dopsă mile pentru 3 horendi (ca-ce este de anotăta, Da ambă prototindește cu horendi) si diurne competente unu Reverendissimus! — Impresă numai pungă! — spu văla beată cassă a bisericii ce va face! — In alte tracțe bițelul protopopu ambă cu desagă, — si manăca, — diurne 1 fl., cu care de abă si carpescou coturale! — ! Congresul!, si organizare bisericescă! cându va veni uniformitatea, si imperativă ta!!! —

Eu provocat de mai mulți miu iau indresesăla a provocăt pe una din ambe partidele litigante, că se bine voiesc in interesul adeveru, si a acelor personalități, cari intră adeveru se interesăde de aceasta cauza a publică sentințăi din covenit in covenit în copia vidimă, — că cu totu se scimă si cunoscem crimile ce le au comis inculpatul protopopu de e suspensă după unii pe viație, — si deasă intră adeveru inculpatul s'a facutu vino-vat cu astfelul de crime, de ce nu e departață, si inocență!

Dioră! deca nu vali genială a comite astfelul de facte, rogueră te genati a ve si publica sentințăi, — ca-ce pote se fin si alti protopopi, cari au comis, — si comis asemenea crime si abuzuri, — si cari cetează sentințăi, adăudare vinevoat in cunostintă, se se abîna delă comiterea ulteriorelor facio! — Una economă **G. V.**

Blasius 22/10 1872.

Societatea de lectura a teologilor din seminariul archidiocesanu gr. catolic central din Blasius se constitui pre anul scolaris 1872/3 în 5 Oct. st. n. a. c. alegandu si presedinte pre tenerul din anul ai IV Iosifu Vasile, de notarul alu corespondențelor pre Dionisio Velicea din an. IV, de casarioru pre Iosifu Barbu din an. III, de bibliotecaru pre Theodoru Popu din an. II. Il si de notarul alu siedintelor pre Petru Bucur din an. I.

Societatea dispone de una biblioteca castătoria din 275 opere in 353 volumini, scrieri din diversa ramură ale literaturii precum religioze si morale, istorice referitoare la națiunea noastră, care in una timpu mai bine de patru secole sedilii a trecut prin atatea faze si suferințe si despărțiri, — opere teatrale si poezie de alii coloru mai celebri poeti ai națiunii, cari desvelescu nedreptate, si combatu viuții si forădelegă, — romane si novele istorice naționale, — igienice, pedagogice, filologice, politice, legislative, si agronomice, intre cati prepondere cele religioze-morale si istorice naționali, fiindu punctul preleaga aceea, ca este reprezentantele lui Chistosu si mediulocitoru intre Dominești si omu, trebuie totu odăta se da si pastorul deadevera ala națiunii sale, carei, are de-a-si multumii nașterea si existenția, si cu a carei a renume si bravură din sedili a place a se menzuri.

Casă societății o formează contribuționale de 1 fl. r. a. pre anu si omu fiu-carul alumna seminarii, precum si ofertele acelor mariminoși, cari vorlesca înaintarea societății si se bucură de progresul nostru in cultura si scientia.

Aici cu totu respectul si profunda reverentă cutediam cu amenit pre generosul nostru parente, Excelența S. S. Dlu metropolitu Dr. Ioanu Vancu, care in anul precedente donă societății noastre 50 fl. r. a. cu ocazia unei gratulatiuni la diua născători din partea alunimilor a seminariali, unu documentu viu despre zeulă de a vedea pre fără si sufletește inaintati la acelui gradul al culturii, catu se potă corespunde prea deplinu inaintei lor chisărăi de pastori al turmei lui Christosu.

Societatea dispune acumă de una sumă 200 fl. v. a. din cari una sumă considerable e destinată pentru înaintarea bibliotecii prin carti si lesele si corespondatorul scopului societății.

Făcările interne si externe ale societății se vor perțătă in siedintele lunare ce se tienu după primă di a facările lune, — și peultu cultivare meul si a anuei pentru deschizătura seminarien-

telor nationali, si pentru progresu in retorică să arătă că s-a decis a se înființa o scuola de studii extraordinare, — în fis-care septembrie anulată, la care este obligată la lăsă parte activă fizica membru, parte prin declamatiuni din diverse materii scientifice, parte prin disertatiuni mai alese de cunoscere religioso-morală. —

În sfîrșit S. Vasilescu presedinte.

Dionisiu Velicea nu, correspond. —

Reflexiune.

Una nu sciu cine, atențu cheia, se scria în Gazeza (nr. 79) „Unire, Neamur, gr. catolicism, gr. orientalism etc.” — între altele, deoarece publicul românesc simplu, ca în Blasius se înveță: jura și istoria bisericească etc. cea papastiesca.

Ei, care am onore, a propuna acestea studii, lu-pot asculta pre acela scriitor, se nălă nece una grigia din partea acăstăi, ca la noi se înveță istoria și derapul particularului bisericei noastre, și se pune mare pretut pre aceste obiecte. Ma miru însă, ce năsă pot avea unii șmeni, cari cu clevete de acestea, văză se-întâlnește opinioneas publică.

Vino, bunulă mieu, în Blasius, și te conving, procură-ti informații sincere, ori întrebă de acel tener obosibil de studia, pre carui diatre ei, nu-i pește, și numai éea asia: scandalozi, inert, magici etc. — Aha, frate, dela acela, ca de securu, au mai multe scientifici din istoria și derapul bisericei noastre, ma și omenia mai multă, de catu acela, carele în confusă și contradictoriu sa scriere „de unire și neunire” nu se răsuțea, grobianămente, a acusă pre venerabilu cleru, foră probe, numai éea asia cu: superstitione, intuiteră, obscurantism, ne-pasare etc. In urma, un'a numai te rogo, că de alta dată, se inventează ordulu juridic, se cerci mai mult, și apoi se judeci, se-ți acordă informații mai bune, și apoi se ești în forumul celu mare al publicitatei!

Blasius 27 Octobre 1872.

Dr. Ioane Ratiu
prof. de istoria, și derapul bisericească, în seminarul teologic din Blasius.

Discursul deputatului Demetru Bonciu.

pronunciat în cameră Ungariei la 10 Octobre 1872, cu ocazia desbatării speciale a proiectului de adresa, și cu privire la emendamentul deputaților nationali romani.

Sinceru și martiriosescu, ca mi-ar fi mai placut nu vorbi. (Illustrate.) Se pricpe, ca numai de către emendamentul se primește. Eu m'am inseris, că ci am fost pregătit, ca dora multi, să mai mulți nu vor primi emendamentul, prin urmare am voie să vorbesc într-o arăpare emendamentului. Dara, după ce neci usul nu s'a pronunciat, ca primește să bă emendamentul, credut, că am întrat corect, susținutu-mi cavitentul, pre candu-se să le declară cine-va contra acceptării emendamentului.

De altumenter, n'am intenționat, cu ocazia desbatării acestui emendament, respective a desbatării speciale a suprăsă adressei, a desbatării cestimelor nationalitatilor; deci și n'arătă în adresa dispozitivă spre rezolvarea cestimiei de nationalitate, său, pentru că, se mo prononcă și mai clar, a n'arătă apărăcă d'a pune odată capăt cestimii nationalitatilor, astfel de oportunită, necesară și si folositoră.

Nu se poate negă, ca art. de lege 41, d'in 1848, nu indeștește nationalitatile patriei, și do să nationalitate o respectez, că legă obligatorie, dera după ce n'ăspernatu indeștește comună, cestimii de nationalitate există și va există pana

atunci, pana nu va fi mai fericită rezolvata. Acăstă o scu toti, cari locuiesc între nationalitati, și scu, ca sunt mulți; deci am auditu degeă accentuandu-se în mai multe programme, cum-ca nece nu existe de nationalitate, ca legă de nationalitate nedă nu este neindestilitor, ca neindestilitarea aceleră o manifestă numai unii membri ai sengurătorilor nationalitatii și numai d'in interes, că pre numeriul acelorui nationalitatii se se înalță ei. Acăstăi mal să facă datina la cei ce cesc nationalitatii

Plăcea-vă a crede, că acăstă assertiune este fără nece una bazu; că-ci de căcăcumă nuclei nationalitătilor au estiști de membri, despre caru nu fara bazu săr' pot dice acăstăi, atunci credu, că acăstăi la tota întemplieră este exceptiune și d'in exceptiune nu se poate face regula generală.

Contraariu insă se poate documenta d'in istoria temporilor mai proștini.

Sunt sase ani de candu traimu în viață constituțională; întrebă dera, unde este casu, ca usușă situ membru de nationalitate săr' fi redicatu pe uneri nationalitatilor; eu celu pucinu nu sciu, că astfel de norocu să fi ajunsu pre cara-va. Înse sciu, că astfel de individi de nationalitate, caru au lucratu contra nationalitatii loră proprije, au fost remunerati cu ceață pretiu au ajunsu la ranguri.

On, camera! Eriști-mi, că acum, candu este vorbă despre neindestilitarea nationalitatilor, se vorbesc despre acte de nationalitate, a carei sentimente le cunoscu si a carei unu modestu membru sum si eu, despre nationalitatea romana. Sun pre de plinu convinsu, că cetățenii romani ai aceliei patrie, nu iubescu mai pucinu acelașă patrie, ca deținuti mai puținu inimătăreacă astfel, de catu civili magiari ai acelei tierre, si ei neci nu doresc altu-ce, de catu, să recunoscundu-și esistenta loră natională, se pota trai în acăstă patria la o-lală cu magiari, si se-si pota desvoltă limbă și cultura loru; nime se nu jă în nume de reu acăstă dorință a romanilor, că-ci jace în natură dreptului de existență. De altumenter acăstăi nu pot fi statolui spre străciume, că-ci sum convinsu că celu ce nu si-iubescu nationalitatates sa, său-si intorce faciul de la ea, si nu doresc progressarea aceliei-a astfel-ă nu fubese neci patri'a.

Indestilitarea nationalitatilor si în alta pri-vintă va nasce virtuti salutarie, că-ci de către nationalitatilile si-desvoltă propri'a loră cultura, atunci aceea nu se cultiva numai pentru ei, ci pentru patrii'intreagă.

Acăstăi este risuțu'i nostra, nu fose intenționat d'a risuțu'i contra intregității statului și la desmembrarea lui totală, precum suntemu suscipționati.

Noi romani o sciu, ca numai în acăstă patria potemă că și afă fericeira nostra, sciu, ca în acăstă patria d'impreuna cu ungurii trebuie ce traiu și se morim, sciu, ca celu ce atită statul acăstăi și esistentia lui, atită esistentia proprije nostre nationalitatii, sciu, ca în tempuri critice suntemu chiamati a speră d'impreuna cu ungurii patrii, "în vremuri pacinice d'impreuna cu ungurii a lăcră la crearea de instituții pacinice". Atunci inse, candu în aspiraționile nostre nationale, impreunato cu patriotismu, neîncetat suntemu impe-decati, candu în cestimie esistentiei nostror nationale trebuie ce luptam contră poterii negaționii, candu educatiunea și cultivarea noastră nu se consideră de locu, cu tote ca onerele comune ale patriei și noi le portăm, că și ci-ei-alăi cetățenii ai patriei, pentru a cărora cultivare națională statul aduce orii ce sacrificiu atunci nu lăsi româsimet în nume de reu, daca nu este indestilită; d'in care neindestilitare, desvoltându-se amaritunice, în temporii critice se sentu chiamati, înainte de tote se-si mantuiesc propri'a loră esistență natională. Martorioscă ca neci candu n'ami sentinu mai mare nefăcire pentru patri'a mea, că atunci, candu — de-si în tenerețile mele — am vedutu căcăcumă nationalitatii toate luptandu si sangerandu în castre contrarie. Sen-timentul mai mare de dorere că patriotu neci candu n'ami avutu, că și caudu am auditu ca ceste seu

cele castre a reportat u victory său au suferitua ba-taia, ca-ci în ambele casuri am sentit, ca nu o parte, că patrii este batăta si ca d'in victoria nu patrii trage folosu, ci inimicul ei. Ea nu o dorescu, si credu, ca nici amicii mei de principiu nu o dorescu, că acăstăi se se mai intempe incă odată. Că dorim, că de aici incoole astfel de lupte se nu se mai pota însemna în istoria venitură a acestei patrie. Dorindu acăstăi numai astă-nă potemă intui, dacă, indestilitindu-se nationalitatile, cultură a acelorui se înaintează si facem se incete în noi necesitatea, a sentit in noi chiamarea, că în tempuri critice, inainte de toate, se speram existența nationalitatilor noastre proprije; si în midiclopu astor-fela de sentimente, ceteră a affirmă si a dice, ca astă de necesară si opportuna a ni areță in adresa apelareci si promptitudine nostra spre rezolvare, său mai bine disu, spre întrecuromare cestimiei de nationalitate; e operanu, on, camera, facia cu coru'n, că-ci sum convinsu, că anima parintescă a Malești-Sală bate de o potrivă pentru indestilitarea si fericirea tuturor nationalitatilor d'in acăstă patria. Afiamu de necesar on, camera, pentru ca, vedîndu nationalitatile, cum-ca in adresa acăstăi direcționile este desemnată, ca e un'a d'intre direcționile si misiunile venitorinii, ca îninscri se speranța voră privi la venitoria.

Flindu vorbă despre Ardélu, concediti-mi, că in pucinu cuvintu se mi-dau si eu parere în acăstă privință. Ardélu este imprenutu cu tiera' uregureșe prin legă de unuie astfel, in catu ambele formează una patria comună, seu celu pucinu, ar' trebui se formeze.

Corporalmente este imprenutu, adeca in urmă administrationii, dar' nu este spiritualmente imprenutu. Eu d'in parte-mi astă dori, că aceste două tierre se se imprenu si in insufleție, si daca se potu astfel imprenuta, atunci de securu voru fi solide.

Si acăstăi se poate ajunge, se finu numai cu incredere unul catu altul, se finu toleranti, se finu ecuabiliti facia de mare majoritate a locuitorilor aceliei tierre, si sum secur, ca relaționile contrarie de astă-di se vor cumplana si actuala anomaliu ardelenă va înecetă.

Concedi-mi on, camera se mai reflecteu la una imprejură, ce s'a pronunciat azi la desbatărea adressei, si care nu o potu trece ca redere. Pe on, nonro condepnatu Ionu Gozman a disu (Se andinu;) ca elu nu este omu bogat ală nationalitatii, si că elu are una națională glorioasă, adeca poporul intregu ală aceliei patrie; buenosu' primesem si eu acestu punctu de mancare si si se en diu, ca si pentru misse este poporul politico acelui, care este compusus d'un poporele aceliei patrie, si si eu diu, ca naționis magiara, diplomatic, este si a mea.

Dare dicundu acăstăi, nu potu primi cales si modulu, care nu este nici a aceliei naționis intregi, neci a partilor ei sengurătoare, adeca nu potu fi căles constituțională; căles si modulu diui Gozman, candu a disu, ca pretensione lui este, că tiera' se se îngreșea de noi, că si de nesec se ranorito parasiți.

Ea, on, camera, nu sciu daca on, d. deputat a luat parte atunci si in tempulu acelui-a, candu pretensionile nationalitatilor, in parte, s'au multumit, de-si afara de constituite; dară sciu, ca eu atunci n'am luat parte si am fostu convinsu, ca numai pre calo constituțional se potu securu debate acăstă cestimie si vorbi despre ea; inse sciu si accea, ca pentru astfel de serantoci numai vocea grădil este ajutoria si nu vocea dreptului, nu a constituitui, care se poate acceptă in una tiera constituțională. Recomandu emendamentul spes primire. (Applause in stang'a.) (Fed.)

Cronica externa.

Bucuresci, 9 Octombrie 1872.

In diu'a de 5 Octombrie, pe campia care se intinde de la bariera Tergu Veste, numita Susaia,

pe malul drept al Ialomiției, a avut loc revista care termina concentrarea anului acestuia.

La orele 11, toate trupele erau formate într-o singură linie. Infanteria întrăge pe diviziile și brigade, având bataillonul în coloană de compas. În flancul său stăng brigada de artillerie în coloană de baterii pe regimenter, apoi ambulantele și în urmă întrăge pe divizia de cavalerie în coloană de escadrile pe regimenter.

Maria Sa Domnitorul a sosit calare pe campul revistelor la orele 11, înceind pe Maria Sa Dômna, care se adă în trăsuș impreuna cu D-na Paolina Krejtescu și cu Domnisoarele de onore.

Domnitorul si Dômna, întâmpinat de majorul general, care a prezentat Marii Selei situația trupelor, au trecut apoi înaintea frontului și au fost aclamați de trupe.

În urmă, luând loc în fața centralului liniei, unde se adă asediati capitanul Dobriceanu și sergentul Efrem Radu, cari, cu ocazia prinderii bătăliei Crețu, au arătat curajul, astfel în cat comuniună chiamata a apărutui acela i-a declarat demnită de a purta medalia militară; asemenea se afanăci și 6 serjenți cari, implinind 12 ani de serviciu în acest grad, au drept la medalia.

Maria Sa Domnitorul a rostit cuvintele următoare:

"Sunt fericit că pot recumpensa serviciul și meritul vostru printre un semn românesc, în fața acestui corp de armată.

Cred că acăsta va fi un indemn pentru cămaradul vostru, cari vor fi și se imita."

Dupa aceste cuvinte, s'a pus de majorul general medaliile pe pești ofițerilor și serjenților. În acest timp trupele prezintă arme.

În urmă, Maria Sa a primit defileul trupelor, după ce mai antau, pește la locul de defilare, și a mers în persoana în capul armatei.

Dupa defilare, Maria Sa a exprimat capilor armatei întregă sa mulțumească pentru buna tinctă și aspectul voinește al omuluiilor după marsurile și ostenelele celor din urma dile.

Săra, înalteimea Sa a întrenuit pe toti ofițerii corporali de armată la un cenuș spre a se vedea în mijlocul lor înainte de a se respandi trupele în garnizoanele lor.

Serbarea a avut loc în sala arsenalului, împodobita cu trofee de arme și luminată într-un mod splendid.

La orele 8, toti ofițerii, în număr de peste 500, fiind întruniti, înalteimea Lor au facut intrarea lor, inconjurăți de casa princiară, și au fost întâmpinatii la întârziere de ministru de răsărit, sefi diviziilor, prefectul județului și de nobilii orasului cu soție lor.

Maria sa Domnitorul, după ce s'a întretinut cu ea mai mare parte a ofițerilor, a luat loc în centrul său și, inconjurat de toti ofițerii, a rădicat toastul următor:

Tergă-Vestea acest vechiu scaun Domnesc, ne aduce aminte timpurile glorioase în cari istorii romani aveau fericirea de a aperi cu sangele lor autonomie terier.

De atunci Romania a trecut prin diferite faze grele, pînă cand a putut ajunge la momentul cel mai fericit: la unirea ambelor teriere.

Din acest moment, și armata a început să se organizeze pe baze mai largi, dezvoltându-se și "progresand din an în an.

Însă spre a pregăti nașa armată pentru scopul la care este destinată, singurul mijloc este acela al manevrelor.

Din acest punct de vedere, sunt fericit a vedea astăzi-nă mara parte din armata reprezentată aci, și sunt mandru ca însuși m'am gasit în capul ei. Astfel m'am putut convinge de progresul simțitor ce s'a facut în acesti din urma ani, și multumesc tutuoi ofițerii cari au contribuit la acest rezultat.

Sper că vom merge și de azi înainte pe acăsta căle și progresul, și nu me îndoiesc nici un moment că în **CAS**, cand armata ar fi chiamată să aperi drepturile terier, ea se va grupa cu încredere în grijul meu, și că toti oșteni din totă ungurie terier vor alătrui spre a împlini cu inimile de înbirne acăsta datoria sacra și frâmesă, și a reaminti atunci faptele glorioase din secoleii trecuti.

Radic acum un toast în onoarea armatei, cerând ca să me întîlnesc în fața care an pe campul de

manevre, și astfel armata să fie tot-dăuna la înalteime misiunii săle."

Este imposibilă să descrie impresiunea produsă de aceste cuvinte, urmate de aclamație entuziasmată și repetată.

Ministrul de răsărit, luând cuvântul în numele armatei întregi, a ridicat un toast în saseta Marielor Lor, toast care a fost urmat de nouă și viuă aclamație.

Serbarea s'a terminat printre un foc de artificii secuetați de stabilimentul pyrotehnic.

Inalteimea Lor au parasit locul serbarii la ora 10, și, în momentul cand se urcau în trașura, corpul ofițerilor precum și populația adunată atât în curtea arsenala cât și pe plată Miroslav, printre ușcări și spontane, au salutat cu urări cele mai vii pu Soveranul Lor. (Monit.)

Vineri, la 6 Octombrie, Mariile Lor au parasiat orașul Tergu-Vestei, și la 5 ore după amidi, soseaza în depilina sanctețată Sinaia.

Varietati.

— Michaela Pavela, vicariul Marmatiei, este denumită episcopu diocesei Gherla pe ruinele dreptului de alegere. „Reforma“ maghiara în lada, punându-par, cu pe episcop Olteanu, ca ad. regimul a lucrat cu tactul de îl ales. Apoi dice, că Pavela a marturisit pe fața, ca în privința naționale se părtă „cu căldură și spălare, foră înse- se și fi retinută vreuna data neci catu de pacină a o spune, ca cel puțin naționalitatea îoli romana, ca unu animu cu sufletul cu totu maghiari“ și luă să-luă că pe archiehieulu celu mai popular. Noi nu ne bucuram de această conductă, ca ni acu suferi- tului de maghiari cu sufletul cu totu; ca-e ei ne totu sapă sub terenul drepturilor; și cindu astă- drăpătă conduta i amu întotdeaunsu, se fă cu stea în frunte. In Transilvania nu va face multi pașuri unu maghiar cu animu și sufletul cu totu, numai episcopii eminenți naționali, cari și- sunu sufletul pentru oile sale romane, aparandu interesele și besericesc și naționali pe facin în fra- turi turmii și cari că unu Micu și Maioru suntu resoluți a suferi și martirio pentru sperarea inter- selor naționali în contra nejustiile pipăite și a desprezuirii din partea maghiarilor, pot conta la vîitor. — Biserica are misiunea a suferi pentru dreptate!

R. d. Vicerectoru la S. Barbara în Viena Dr. Gregorius Silasi este denumit profesor de limbă romana la universitatea din Clasii. Acestea și găuri în cero, ca să denumiu nu unu maghiarou, ci nu român probat! —

— Oficialul superior de telegrafă de aici Petru Oprisia este denumit secretarul administrativ la direcția telegrafă din Canis'ia mare. Aceasta denumire meritata avemu a o ascensiune numai cvalitatilor eminenți, și că jurist, și diligenție sale în oficiu. Dér la ministeria și anume la celu de comerț se pote așa unu romanu, de vei canta cu lampă lui Diogene! „Justitia est regnorū fundamentum“, ér Palacky nestorul scriptorul cehu, întrună opisioru numita Radhorst, în care-si da judecată despre dualismu, dice cu S. Augustinu: „Remata justitia, quid sunt regna nisi magna latrocinia“. E justitia acăsta, ca la ministeriu de comerțu nu e sufletu de romanu și la alte oficii mai înalte cu anii nu se mai aude neco a promovare dintre romani?

— **Bibliografia.** Istoria Transilvaniei și a terierelor din jura pentru adulți și clasele gimnasiile superioare de Beniamin Popa, profesor la gimnasiul completu din Blasius. Prețul 50 cr. Blasius 1872, cu tiparul seminariului Archidecesanu, una opu în 80 pagine bine administrați și cu diligență compusă, nu unilaterală, ci în combinare cu totu evenimentele — daco romane de a occupa principalele delu Dunare, ce paru ca voru a se decopia acum. Ecă de probă cum scrie în timpul și evenimentele de pe timpul lui Ludovic:

Ludovic I. M. fă unul deinde domnitorii celi mai poteri, sub care regatul Ungariei avă cu mare extensie preia ereditate Poloniei dela Casimir. Această rogo teneră și plena de vigoare în o domnia astă lungă de 40 ani, dispunându si de forțe insuflate, ar fi fost întrădeveru în stare a-miștia numele de mare, cunda ar fi avut circumspicătă, atitudinea și prevederea în politică și acțiunea sa, ce-o cerea acelui tempu. Neapolea însă și zelul lui în propagandă catolicismului în tempiu nesocomodat sunt două puncte negre în înțeleptuine lui de stat și privire chiar politica.

Pentru sugrăvarea frate-so Andrei la Auversa, în regatul Neapolei, incurca regatul în afacori si resibili cu totu straine de interesul său, ce derivări numai poteri lor. Toto folosul costă în poleișor nobiliilor preia vedere culteile din Italia, și în acea se multumii seminții calarescu al regelui de a-se potu numi domeniul teritorialu dela stremtoare Mesinei pana la marea de nord. Pe sesiunea regatului Neapolei însă pre langa totu sacrificiului, și constituirea preste elu a celui mai bunu Comandanu alu sun, aini Stefanu Lascu Voivod. Tramandați, nu-o pot tiene.

Ludovic pentru adusul maghiitorul de Stancă creștinatati, cumu se numi, era parat a face totu pentru basore'a romana, și a neliniști or candu pre schismatici deven regata și giură. Asia în 1866 petrecându în Arada lasa comitolor de Carasius si Kewi, în Banat, se prendă pre toti preutii de a-cole cu mulieri si copili si în locu-le trameșo preutii glagoliti de din Dalmatia. In Bulgaria trameșo minoriti si propage religiunea apusana. Totu cu de această supara si pre principii Romani. Piateata regelui, numit piumissus rex, merso pana acolo pre liberalitatea sa cuat clera, cu de finea domnirei lui, după Katona, 1/3 parte din tota Ungaria, treceu in posesiunea lui, er pre tierani puse nonela că se scotia de pe eli veniturile scurte.

Ocupațiile principali alui Ludovic erau a îngrijiga și însufla încrederile în vecini pre candu și fi tributu a-se osi cu eli in contra unui periclu comun, a perseca schismatici pre candu si pap's i tragedi atentiente mai spre sudu, in contra Tarciorului, cari în 1355 caprinseră Galipolea, in 1361. Adrianopolea si Demotica, si acuma anginu Serbia si Bulgaria. Chiaru acum era tempul de o alianță a principioru creștini pana-că Tarcii încă nu aveau fortificata in Europa, si panacea si Paleologii mai poate resistă. Ludovicu in locu de a se pune in frontea alianței impiedeca si preci alialii principi la de constituire ei. Urmarile ce avu acesta politica si pentru Ungaria, la judeca destul de scurta vedetă.

Transnia fă desu cercetata de acestu rege. In anul sui pre 1342 veni se sugrume resolu-Sasioru, cari si acuna că de ale datu reasemblu că preiu minune nepedepsi. Dein a luă, cu Transnia intreagă se așa în fierbere că unu valcan, pentru ca nu se mai vindecă multe illegitimi de mai in-a-ante, si acesea se fă fostu cauza de Sasii se multumiau, pentru că rescăol' se nu devine generale. La acestă presupunere ne îndepărtiesc si measurele, ce luă regele mai tardin facu in teritori.

Alesandru, domnul terier românesc dein deputa Oltului, pre candu petrecău cu acesta oca- sionea Ludovicu în Transnia, veni la dinsul si legă amicitia de vecini. Ce-a ce dice Tarotin, foră documente, că Alessandru i-ar fi promis vasalitate, se refrange de relațiile ulterioare între acești doi domnitori. (Va urmă.)

Cursurile

la borsa în 29 Oct. 1872 și astăzi:

Gălbini imperatordi	—	5 fl. 12	cr. v. a.
Napoleoni	8	58	—
Angsburg	—	106	—
London	—	107	—
Imprumutul național	—	65	55
Obligatiile metalice vecchi de 5%	69	70	—
Obligatiile rurale ungare	79	25	—
•	transilvane	78	50
•	croat-slav.	77	40
Acțiunile banci	—	949	—
creditorul	—	330	—